

Artur Banaszak

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej
im. Alcide De Gasperi w Józefowie

artur.banaszak@wsge.edu.pl
ORCID: *orcid.org/0000-0003-3657-3866*

DOI: doi.org/10.13166/ped/FNK16270

**KSZTAŁCENIE STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH
PODCZAS PANDEMII I W DOBIE
POSTPANDEMICZNEJ**

**EDUCATION OF FOREIGN STUDENTS DURING
THE PANDEMIC AND IN THE POST-PANDEMIC
TIMES**

ABSTRACT

Over the last few years, Poland has become an attractive destination for students from various parts of the world, especially from Asia and Africa. Candidates for students in Poland go through the recruitment process and, after positive verification by universities and consulates, come to our country and start their studies. The pandemic that attacked the whole world at the beginning of 2020 surprised everyone, introduced many changes to the life and functioning of different institutions, including universities. It was therefore necessary to adapt the education system and introduce numerous changes, including those in the education of foreign students. The following study aims to analyze the situation in which the education of foreign students has found itself in

Poland and the functioning of students themselves in our country. The rules of recruitment and methods of obtaining such students had to change. The lives of the students themselves have also been modified due to the existing restrictions and limitations. Due to the pandemic and restrictions on the operation of the universities, we were forced to transfer the didactic process from the real world to the virtual world in a very short time. Not all members of the academic community were prepared for it and not all were willing to undergo such a transformation. The changes affected everyone, but foreign students staying away from their homes in a special way.

STRESZCZENIE

W ciągu ostatnich kilku lat Polska stała się atrakcyjną destynacją dla studentów z różnych części świata, szczególnie z Azji czy Afryki. Kandydaci na studentów Polsce przechodzą proces rekrutacyjny i po pozytywnej weryfikacji przez uczelnie oraz placówki konsularne, przyjeżdżają do naszego kraju i rozpoczynają studia. Pandemia, która zaatakowała cały świat na początku 2020 roku zaskoczyła wszystkich, wprowadziła wiele zmian do życia i funkcjonowania różnych instytucji, w tym wyższych uczelni. Konieczne było więc dostosowanie systemu kształcenia oraz wprowadzenie licznych zmian, w tym także w kształceniu studentów zagranicznych. Poniższe opracowanie ma na celu analizę sytuacji, w jakiej znalazło się kształcenie studentów zagranicznych w Polsce oraz analizę funkcjonowania samych studentów w Polsce. Zmianie musiały ulec zasady rekrutacji oraz sposoby pozyskiwania takich studentów. Życie samych studentów też uległo modyfikacji, z uwagi na istniejące restrykcje i ograniczenia. Ze względu na pandemię i ograniczenia w działaniu uczelni w bardzo krótkim czasie zmuszono nas do przeniesienia procesu dydaktycznego ze świata rzeczywistego do świata wirtualnego. Nie wszyscy członkowie społeczności akademickiej byli na to przygotowani i nie wszyscy byli skłonni do takiej transformacji. Zmiany dotknęły wszystkich, ale studentów zagranicznych przebywających poza swoimi domami w sposób szczególny.

KEYWORDS: *education, foreign students, education during pandemic, on-line teaching, pandemic Covid19*

SŁOWA KLUCZOWE: *kształcenie, studenci zagraniczni, kształcenie w pandemii, nauczanie zdalne, pandemia Covid19*

WSTĘP

Podróżowanie w celu zdobycia wykształcenia i odbycia nauki ma bardzo długą tradycję i niej niczym nowym. Przykładem tutaj mogą być średnio-wieczne uniwersytety, do których przybywali zacy – studenci z całej Europy (por.: Pedersen, 2000). Nie inaczej jest współcześnie, gdzie znaczna ilość osób postanawia opuścić swój własny dom, aby udać się do innego miasta, kraju a nawet na inny kontynent, w celu zdobycia wykształcenia wyższego. Dane OECD wskazywały, iż w 2019 roku, 6,1 mln studiowało poza krajem swoje obywatelstwa (Fundacja Edukacyjna Perspektywy, 2021, s. 8) Study in Poland – studenci zagraniczni w Polsce 2021, 2021, s. 8).

W ciągu ostatnich kilku lat Polska stała się atrakcyjną destynacją dla studentów z różnych części świata, szczególnie z Azji czy Afryki. Kandydaci na studentów Polsce przechodzą proces rekrutacyjny i po pozytywnej weryfikacji przez uczelnie oraz placówki konsularne, przyjeżdżają do naszego kraju i rozpoczynają studia.

Pandemia, która zaatakowała cały świat na początku 2020 roku zaskoczyła wszystkich, wprowadziła wiele zmian do życia i funkcjonowania różnych instytucji, w tym wyższych uczelni. Konieczne było więc dostosowanie systemu kształcenia oraz wprowadzenie licznych zmian, w tym także w kształceniu studentów zagranicznych. Poniższe opracowanie ma na celu analizę sytuacji, w jakiej znalazło się kształcenie studentów zagranicznych w Polsce oraz analizę funkcjonowania samych studentów w Polsce. Zmianie musiały ulec zasady rekrutacji oraz sposoby pozyskiwania takich studentów. Życie samych studentów też uległo modyfikacji, z uwagi na istniejące restrykcje i ograniczenia. Ze względu na pandemię i ograniczenia w działaniu uczelni w bardzo krótkim czasie zmuszono nas do przeniesienia procesu dydaktycznego ze świata rzeczywistego do świata wirtualnego. Nie wszyscy członkowie społeczności akademickiej byli na to przygotowani i nie wszyscy byli skłonni do takiej transformacji. Zmiany dotknęły wszystkich, ale studentów zagranicznych przebywających poza swoimi domami w sposób szczególny.

Poniższe opracowanie ma na celu analizę sytuacji, w jakiej znalazło się kształcenie studentów zagranicznych w Polsce oraz analizę funkcjonowania samych studentów w Polsce w trakcie pandemii Covid19 oraz w czasie

post-pandemicznym. Niniejszy artykuł powstał w oparciu o dostępne materiały dotyczące kształcenia studentów zagranicznych w polskich uczelniach. Duża jego część oparta jest również na doświadczeniach piszącego, który zaangażowany jest w proces kształcenia studentów zagranicznych oraz w oparciu o przeprowadzone badania (ankiety i wywiady) ze studentami pochodzącymi z różnych krajów, którzy przebywali w Polsce w czasie pandemii oraz tymi którzy po pandemii podjęli w Polsce studia, w tym z osobami, którzy do Polski przybyli jako uciekinierzy przed wojną w Ukrainie.

STUDENCI ZAGRANICZNI W POLSCE

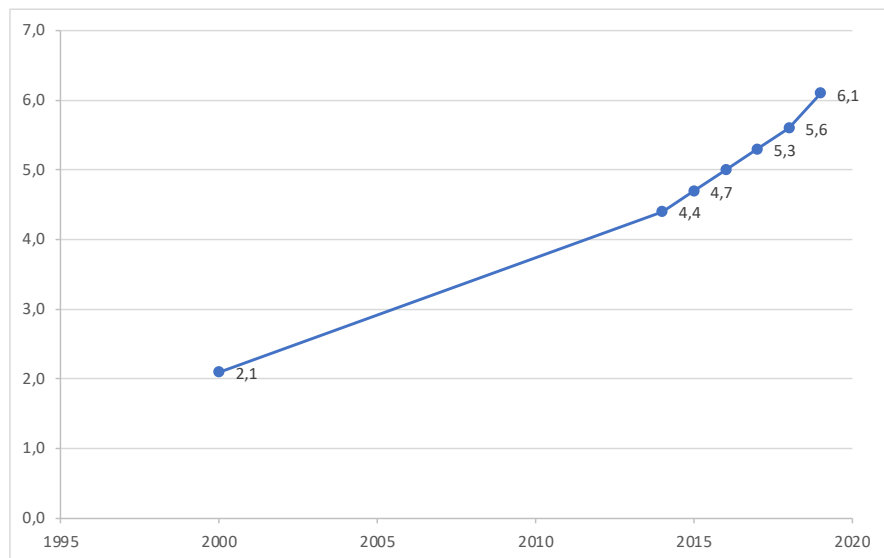
W ciągu ostatnich kilku lat liczba studentów zagranicznych w polskich wyższych uczelniach znacząco wzrosła. Sytuacja ta odzwierciedla sytuację na świecie, gdzie od roku 2000 mamy znaczny wzrost osób, które zdobywają swoje wykształcenie w innym kraju, niż kraj obywatelstwa. Dane OECE z 2021 roku, cytowane przez raport statystyczno-informacyjny przygotowany w ramach programu *Study in Poland* realizowanego przez Konferencję Rektorów Akademickich Szkół Polskich i Fundację Edukacyjną „Perspektywy” mówią, iż obecnie mamy na świecie ponad 6 mln studentów zagranicznych i liczba ta uległa potrojeniu od początku tego wieku, z 2,1 mln, w 2000. Tylko w okresie od 2010 do 2019 roku, odnotowano wzrost o prawie 170%.

Największy odsetek studentów zagranicznych na świecie to osoby z Azji. Natomiast najchętniej wybieranymi krajami są kraje anglojęzyczne Australia, Kanada, USA i Wielka Brytania. Wskazać również należy na takie kraje w Europie jak Niemcy, Francja czy Federacja Rosyjska, które również przyciągają lub przyciągały znaczne ilości studentów zagranicznych (Fundacja Edukacyjna Perspektywy, 2021, s. 8).

Wskaźnik umiędzynarodowienia uczelni w krajach OECD rośnie. Spośród krajów działających w ramach Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), najwyższy wskaźnik umiędzynarodowienia ma Luksemburg, gdzie blisko połowa studentów to obcokrajowcy (Fundacja Edukacyjna Perspektywy, 2021, s. 9). Jest to jednak kraj o niewielkiej populacji, więc trudno dokonywać tutaj uprawnionych porównań do innych

krajów. Średnia umiędzynarodowienia w krajach OECD to 6,27% a poza Luksemburgiem, najwyższe wskaźniki umiędzynarodowienia mają takie kraje jak Australia – 28,37%, Nowa Zelandia – 20,77% czy Wielka Brytania 18,66% (Fundacja Edukacyjna Perspektywy, 2021, s. 9).

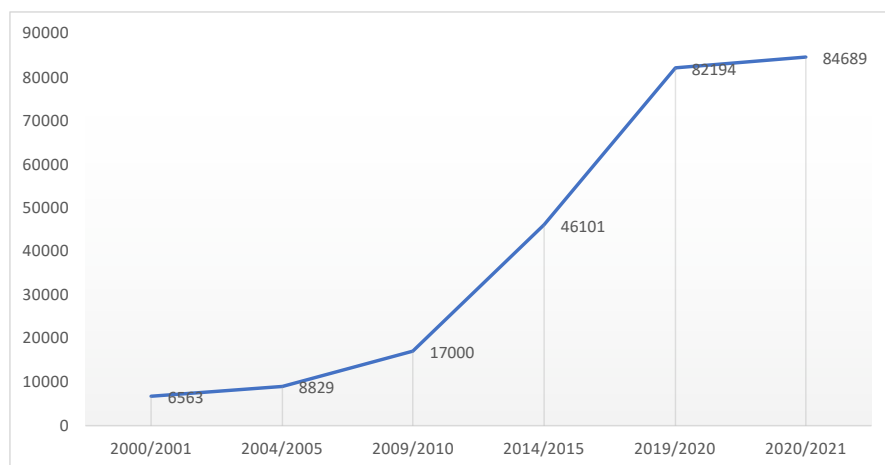
WYKRES 1: Wzrost liczby studentów zagranicznych na świecie 2000 – 2019, w milionach

Źródło: Dane OECD 2021 za Fundacja Edukacyjna Perspektywy. (2021). Study in Poland – studenci zagraniczni w Polsce 2021. Dostęp on-line: <http://www.studyinpoland.pl/konferencja2022/pdfy/rapport-studenci-zagraniczni-2021.pdf> (29.11.2022).

Liczba studentów zagranicznych systematycznie rośnie również w Polsce. Analiza danych statystycznych pomiędzy rokiem akademickim 2000/2001 a 2020/2021 jasno pokazuje, iż dynamika zmian jest bardzo duża. Na początku omawianego okresy – 2000/2001 mieliśmy w Polsce 6563 studentów zagranicznych. Natomiast w roku akademickim 2020/2021 na polskich uczelniach kształciło się 84689 obcokrajowców. Wprawdzie w ciągu ostatnich kilku lat dynamika wzrostu wyhamowała, niemniej jednak wskazać należy iż wzrost jest znaczący (Fundacja Edukacyjna Perspektywy, 2021, s. 13).

WYKRES 2: Wzrost liczby studentów zagranicznych na Polsce od roku akademickiego 2000/2001 do 2020/2021

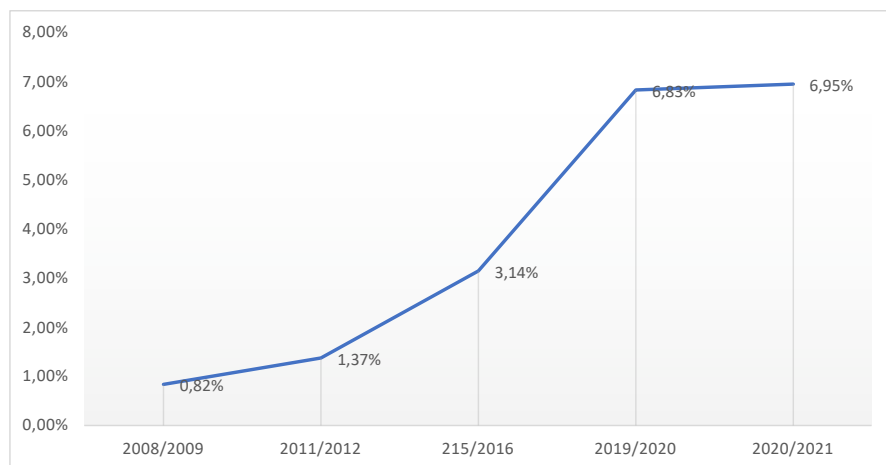

Źródło: Dane OECD 2021 za Fundacja Edukacyjna Perspektywy. (2021). Study in Poland – studenci zagraniczni w Polsce 2021. Dostęp on-line: <http://www.studyinpoland.pl/konferencja2022/pdfy/rapport-studenci-zagraniczni-2021.pdf> (29.11.2022).

Równocześnie ze wzrostem liczby studentów zagranicznych w Polskich uczelniach, zaczął rosnąć w Polsce wskaźnik umiędzynarodowienia polskich uczelni. W roku akademickim 2008/2009 wskaźnik ten wynosił zaledwie 0,82%, natomiast w roku akademickim 2020/2021 wynosi 6,95%. Wpływ na tak duży wzrost mają dwa czynniki – wzrost liczny studentów – obcokrajowców, ale również zmniejszanie się ogólnej liczby studentów w Polsce – z 1 927 762 w roku akademickim 2008/2009 do 1 218 046 w roku akademickim 2020/2021 (Fundacja Edukacyjna Perspektywy, 2021, s. 12).

Podsumowując, tę część opracowania, wskazać należy, że w Polsce, w roku akademickim 2020/2021 mieliśmy w Polsce studentów z 189 krajów. Większość z nich podjęło studia stacjonarne, co jest zrozumiałe za względu na kwestie związane z legalizacją pobytu studentów – obcokrajowców w naszym kraju. Praktycznie połowa z nich wybrała uczelnie publiczne, a największą grupę stanowili studenci z Ukrainy. Najwięcej studentów z zagranicy kształciło się w województwie mazowieckim a najmniej w województwie lubuskim. Najczęściej wybieranym kierunkiem studiów było zarządzanie (Ogonowska-Rejer, 2022).

WYKRES 3: Wzrost wskaźnika umiędzynarodowienia polskich uczelni w okresie od roku akademickiego 2008/2009 do roku akademickiego 2020/2021

Źródło: Dane OECD 2021 za Fundacja Edukacyjna Perspektywy. (2021). Study in Poland – studenci zagraniczni w Polsce 2021. Dostęp on-line: <http://www.studyinpoland.pl/konferencja2022/pdfy/rapport-studenci-zagraniczni-2021.pdf> (29.11.2022).

Dodać również należy, iż powyżej przedstawiona sytuacja może ulec dużej zmianie z uwagi na skutki pandemii Covid-19 oraz wybuch wojny na pełną skalę na Ukrainie. Pandemia zachęcała do studiów w trybie on-line z własnego kraju i wielu studentów skorzystało z takiej opcji. Niemniej jednak, w studiowaniu zagranicznym nie chodzi jedynie o same kształcenie, ale o zdobycie doświadczenia międzynarodowego, zobaczenia innego kraju, poznaniu innych kultur. Dlatego, po ustąpieniu ograniczeń związanych z pandemią, wielu studentów podejmie starania mające na celu wyjazd do kraju, gdzie studiują. Nie wszyscy jednak oni będą mogli to uczynić, np.: ze względu na sytuację ekonomiczną osoby finansującej takie studia lub ze względu na kwestie związane z aplikacją wizową i decyzją polskich służb konsularnych. W niektórych krajach – np. Nigeria, studenci przyjęci na polskie uczelnie czekają kilka miesięcy na możliwość złożenia wniosku wizowego. Dodatkowo, zaraz po wybuchu wojny na Ukrainie, granicę z Polską przekroczyły rzesze uchodźców. Wśród nich były osoby, które podjęły decyzję

o kontynuowaniu swoich studiów w Polsce. Byli to zarówno obywatele Ukrainy, jak i obywatele wielu krajów Azji i Afryki.

PODSTAWA PRAWNA OGRANICZENIA DZIAŁALNOŚCI UCZELNI WYŻSZYCH W CZASIE PANDEMII COVID19 ORAZ ZMIANY W FUNKCJONOWANIU UCZELNI ZWIĄZANE Z PANUJĄCĄ PANDEMIĄ

Wprowadzenie najpierw stanu zagrożenia epidemicznego a następnie stanu epidemii spowodowało, iż koniecznym było wprowadzenie wielu zmian do systemu funkcjonowania wyższych uczelni.

Stan zagrożenia epidemicznego został w Polsce wprowadzony rozporządzeniem z dnia 14 marca 2020 roku (Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego, Dz. U. 2020, poz. 433). Następnie, po sześciu dniach, w dniu 20 marca 2020 roku wprowadzono stan epidemii (Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii, Dz. U. 2020, poz. 491). W dniu 26 marca 2020 roku, weszło w życie rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 23 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz. U. 2020, poz. 511). Kolejnymi aktami prawnymi, które nakładały ograniczenia w funkcjonowaniu uczelni wyższych były Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 maja 2020 r., wchodzące w życie od dnia 25 maja 2020 (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 maja 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz. U. 2020, poz. 911), Rozporządzenie Ministra

Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 16 października 2020 r. wchodzące w życie w dniu 19 października 2020 roku (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 16 października 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz. U. 2020, poz. 1835) oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 25 lutego 2021 r., które weszło w życie następnego dnia po ogłoszenie (Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 25 lutego 2021 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz. U. 2021, poz. 363).

Mówiąc o rozporządzeniach ograniczających działanie uczelni wyższych, należy również wskazać na dwa artykuły z Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, które dawały podstawy do regulacji ograniczających działanie szkół wyższych. Mowa tutaj o artykule 51a, w którym czytamy: „W przypadkach uzasadnionych nadzwyczajnymi okolicznościami zagrażającymi życiu lub zdrowiu członków wspólnoty uczelni minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, w drodze rozporządzenia, może czasowo ograniczyć lub czasowo zawiesić funkcjonowanie uczelni na obszarze kraju lub jego części, uwzględniając stopień zagrożenia na danym obszarze” oraz artykule 198a dotyczącego kształcenia w szkołach doktorskich, który mówi: „W przypadkach uzasadnionych nadzwyczajnymi okolicznościami zagrażającymi życiu lub zdrowiu doktorantów minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, w drodze rozporządzenia, może czasowo ograniczyć lub czasowo zawiesić kształcenie doktorantów w podmiotach prowadzących to kształcenie na obszarze kraju lub jego części, uwzględniając stopień zagrożenia nadanym obszarze” (Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. 2018, poz. 1668).

Ostateczne uchylene ograniczenia funkcjonowania uczelni wyższych w Polsce nastąpiło w dniu 15 sierpnia 2021 roku, na podstawie Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 sierpnia 2021 (Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 sierpnia 2021 r. uchylające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu

szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz. U. 2021, poz. 1464)

Wspomniane powyżej regulacje spowodowały, iż koniecznym było podejmowanie decyzji przez władze uczelni mających na celu dostosowanie formy funkcjonowania szkół wyższych w tej trudnej i nowej sytuacji.

Przede wszystkim czasowe ograniczenie funkcjonowania podmiotów systemu szkolnictwa wyższego oznaczało zawieszenie kształcenia na studiach, studiach podyplomowych, innych formach kształcenia oraz zawieszenie kształcenia doktorantów oraz ograniczenie obowiązku świadczenia pracy przez pracowników uczelni na ich terenie, z wyjątkiem sytuacji, gdzie było to niezbędne do zapewnienia ciągłości funkcjonowania podmiotu.

Rozporządzenie dało możliwość prowadzenia kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, nawet jeśli taka forma nie była przewidziana w programie kształcenia. Dopuszczono też możliwość weryfikacji osiągniętych efektów uczenia się poza siedzibą podmiotu prowadzącego kształcenie oraz przy użyciu technologii informatycznych.

Dodatkowo, pewnym ograniczeniem podlegała działalność organów kolegialnych uczelni oraz organów samorządu studentów i doktorantów. Organy te mogły podejmować decyzje, który były niezbędne do ciągłości funkcjonowania placówki i to z użyciem trybu obiegowego lub z wykorzystaniem komunikacji elektronicznej.

Podsumowując, powiedzieć należy, iż uczelnie zostały zobowiązane do zmiany funkcjonowania. Największa zmiana polegała na tym, iż nie było możliwości kontynuacji kształcenia na uczelni. Oznaczało to, iż uczelnie albo musiały zawiesić kształcenie lub też przenieść uczelnie ze świata realnego do świata wirtualnego i kontynuować proces edukacyjny z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Z momentem wejścia w życie ograniczeń i restrykcji covidowych, uczelnie przestały funkcjonować w normalny sposób i rozpoczęły wirtualną egzystencję i działania w przestrzeni wirtualnej. Powiedzieć należy, iż znalazły się również podmioty, który nie miały możliwości i nie dysponowały infrastrukturą i oprogramowaniem umożliwiającym prowadzenie zajęć on-line.

STAN PANDEMII – WYZWANIA STAJĄCE PRZED SYSTEMEM KSZTAŁCENIA STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

Uczelnie, które kształciły i kształcą studentów zagranicznych, stanęły przed licznymi wyzwaniami przyniesionymi przez pojawienie się pandemii. Wyzwania te dotyczą przede wszystkim dwóch obszarów. Po pierwsze, ważnym jest aby osobą już studiującym zapewnić ciągłość kształcenia. Drugim obszarem jest rekrutacja, to jest pozyskiwanie nowych kandydatów.

Konieczność zapewnienia kontynuacji kształcenia wymagała od uczelni bardzo szybkiej transformacji ze świata realnego do świata wirtualnego. Studenci zagraniczni to osoby, które opłacają swoje studia samodzielnie i to bez względu czy studiują w uczelniach publicznych czy też uczelniach prywatnych. Ich kształcenie odbywa się w oparciu o umowę zawartą pomiędzy studentem a uczelnią. Brak możliwości kształcenia powinien więc skutkować zwrotem wniesionych przez studenta opłat, z uwagą na fakt niewywiązywania się uczelni z zawartej umowy.

Różne uczelnie, w różnym czasie i na różne sposoby dokonały owej cyfrowej transformacji. Wywiady i ankiety przeprowadzone wśród studentów – obcokrajowców studiujących w Polsce pokazują, iż niektóre uczelnie zrobiły to bardzo szybko i w sposób bardzo profesjonalny. Inne podmioty szkolnictwa wyższego w Polsce, zdaniem tych studentów, tak naprawdę nie zapewniły możliwości kontynuacji kształcenia. Podmioty te, albo całkowicie zawiesiły kształcenie lub też jego jakość była daleka od pożądanej. Z opinii studentów niektórych uczelni w Polsce wynika, iż kształcenie ograniczało się do wysyłanie wiadomości e-mail do studentów zawierających pliki pdf z materiałami zajęciowymi. Studenci zwracali też uwagę na fakt, iż w niektórych uczelniach nie zbudowano jednolitego systemu kształcenia na odległość i wszystko zależało od umiejętności cyfrowych wykładowcy lub jego inwencji twórczej. Zdaniem ankietowanych, uczelnie te podejmowały działania pozorne, których celem nie była możliwość kontynuacji kształcenia ale uniemożliwienie studentom zagranicznym ubiegania się o zwrot wniesionych opłat. Pojawiły się również wypowiedzi studentów, którzy twierdzili, iż promotorzy w niektórych uczelniach wielokrotnie odsyłali im już wstępnie zaakceptowane prace

dyplomowe, aby uniemożliwić im podejście do obron i skuteczne ukończenie studiów. Zdaniem tych studentów, problemem nie były prace ale brak chęci lub możliwości zorganizowania obron i egzaminów dyplomowych przez te uczelnie. Dodatkowo, studenci zostali zobowiązani do wnoszenia dodatkowych opłat za kolejny semestr zajęć seminaryjnych.

Owe negatywne opinie i oceny sformułowane zostały na podstawie wypowiedzi studentów – obcokrajowców zawartych w ankietach i wywiadach przeprowadzonych z nimi. Obok tych negatywnych ewaluacji, pojawiło się również wiele opinii bardzo pozytywnych, które wskazywały, iż uczelnie stanęły na wysokości zadania i dały im możliwość kontynuacji studiów czy też ich ukończenia z wykorzystaniem metod i technik teleinformatycznych.

Przede wszystkim wiele uczelni w sposób bardzo szybki dokonało przejścia z kształcenia stacjonarnego – w budynkach uczelni na kształcenie zdalne – realizowane za pomocą metod i technik kształcenia na odległość. Studenci, w swoich wypowiedziach, wskazują, iż były uczelnie, które kształcenie zdalne rozpoczęły od dnia 26 marca 2020 roku, a więc z pierwszym dniem ograniczenia działania uczelni wskazanym przez rozporządzenie ministerialne.

Pierwszym działaniem uczelni był wybór jednolitego narzędzia, za pomocą którego realizowana była kontynuacja kształcenia. Zdaniem studentów organizacja kształcenia na jednej wybranej platformie a nie pozostawienie tej kwestii dowolności wykładowców, było bardzo istotnym elementem pomagającym studentom. Wiele uczelni dokonało wyboru platformy MS Office 365 oraz aplikacji MS Teams jako narzędzia prowadzenia zajęć w systemie on-line. Ponieważ większość pozytywnych ewaluacji studentów – obcokrajowców związanych jest z korzystaniem z tej platformy a także ze względu na fakt, iż autor tego opracowania również uczestniczył w procesie kształcenia z wykorzystaniem tego narzędzia, opis działań mających na celu umożliwienie studentom kontynuacji kształcenia będzie dokonany w oparciu o doświadczenia i opinie związane z platformą MS Office 365.

Po dokonaniu wyboru platformy, koniecznym stało się utworzenie kont w aplikacji dla wszystkich studentów oraz nauczycieli akademickich prowadzących kształcenie. Związane to było z faktem, iż dostęp do kształcenia realizowanego za pomocą tego narzędzia opiera się na zalogowanym użytkowniku. Dlatego też, każdy uczestnik procesu kształcenia musiał mieć stworzone

konto a dane do logowania musiały być do niego wysłane za pomocą poczty e-mail. Kolejnym krokiem, po utworzeniu kont użytkowników, było utworzenie zespołów, które odpowiadałyby poszczególnym przedmiotom, często z podziałem na wykład i grupy ćwiczeniowe oraz podpięcie odpowiednich użytkowników pod poszczególne zespoły. Ostatnim elementem wprowadzenia nauczania zdalnego przy użyciu platformy MS Office 365 oraz aplikacji MS Teams (a także innych aplikacji tej platformy takich jak MS Stream, Forms) było udzielenie instruktarzu, przeprowadzenie szkoleń i stworzenie zespołów wsparcia (e-mail, telefon). Było to konieczne, gdyż dla wielu użytkowników zarówno z grona wykładowców, jak i studentów, platforma ta była czymś nowym i musieli nauczyć się właściwie z niej korzystać.

Po przejściu powyżej wskazanych kroków, możliwa była kontynuacja procesu kształcenia. Wskazać należy, iż owe etapy transformacji uczelni ze świata realnego do wirtualnego wymagały ogromnego zaangażowania zespołu pracowników poszczególnych uczelni. Biorąc pod uwagę fakt ograniczenia mobilności oraz bardzo krótki czas w którym, niektóre uczelnie tego dokonały, powiedzieć należy, iż proces ten był ogromnym wyzwaniem.

Aplikacja MS Team jako część platformy MS Office 365 dawała duże możliwości prowadzenia kształcenia w czasie ograniczenia działalności uczelni. W zespołach przedmiotowych możliwe było prowadzenie zajęć on-line w systemie synchronicznym, z czynnym udziałem studentów. Poszczególne narzędzia tej aplikacji – np.: ZADANIA oraz aplikacja FORMS dawały możliwości przeprowadzenia ćwiczeń, testów, egzaminów czy prac kontrolnych w formie pisemnej. Aplikacja MS Stream umożliwiała przechowywanie nagrywanych zajęć, co było szczególnie ważne, gdyż z uwagi na covid19, wielu studentów chorowało i nie mogąc brać udziału z zajęciami na żywo, mogli nadrabiać zaległości odsłuchując nagranych i zapisanych wykładów.

Zbudowanie systemu kształcenia on-line było ważne, ale nie rozwiązało wszystkich problemów. Pojawiły się inne wyzwania, w tym takie, które utrudniały kształcenie studentów obcokrajowców w czasie pandemii. Jednym z nich był różny poziom przygotowania do digitalizacji zarówno studentów jak i kadry akademickiej. Nie wszyscy w łatwy i prosty sposób potrafili przenieść się ze świata realnego do rzeczywistości wirtualnej. Innym problemem były kwestie techniczne. Nie wszyscy dysponowali odpowiednim sprzętem czy

połączeniem internetowym, dającym pełną możliwość uczestnictwa w procesie kształcenia. Wiele uczelni zapewniło swoim wykładowcą dostęp do szybkiego Internetu czy nawet sprzętu komputerowego, jeśli mieli z tym problem. Studenci będący obywatelami Polski, jeśli doświadczyli tego rodzaju problemów mogli skorzystać ze wsparcia z postaci zapomóg studenckich, które część studentów przeznaczyła na zakup np. laptopów umożliwiających im kontynuację studiów z formie zdalnej. Studenci – obcokrajowcy, z tego rodzaju problemami musieli radzić sobie sami, gdyż nie przysługiwały im zapomogi losowe z uczelnianego systemu stypendialnego.

Pojawiły się również inne wyzwania, takie jak brak rzeczywistego kontaktu pomiędzy studentami oraz studentami i wykładowcami. Skutkowało to czasem brakiem interakcji podczas zajęć, szczególnie prowadzonych w formie ćwiczeń lub warsztatów. Dodatkowo, sam fakt zalogowania się studenta i wejścia na spotkanie nie oznaczał rzeczywistego, to jest czynnego udziału w procesie uczenia się. Dodatkowo, studenci wskazywali, iż ów brak rzeczywistego kontaktu powodował obniżenie poziomu motywacji.

Zaspokajanie potrzeby edukacyjnej jest bardzo ważne. Niemniej jednak, koniecznym jest wskazanie, iż nie jest to potrzeba typu egzystencjalnego i dlatego, każda osoba, aby móc normalnie funkcjonować w obszarze kształcenia, musi najpierw być pewna iż zaspokaja swoje potrzeby niższego rzędu, w tym potrzeby egzystencjalne.

Problemy egzystencjalne podczas pandemii dotknęły wszystkich, zarówno studentów – Polaków, jak i studentów – obcokrajowców. Niemniej jednak, przypadku tych drugich, problemy te było bardzo znaczące. Duża część studentów będących obcokrajowcami, łączy studia z pracą na pół etatu. Wielu z nich pracuje w weekendy w restauracjach, pubach czy innych tego typu podmiotach. W związku z ograniczeniami wprowadzonymi podczas pandemii, wielu z nich utraciło źródła dodatkowego dochodu. Dodając do tego bardzo trudną sytuację w wielu krajach pochodzenia studentów, niemożliwym stało się otrzymywanie wsparcia od rodziny i w związku z powyższym wielu studentów – obcokrajowców stanęło przed problemem zaspokojenia swoich potrzeb egzystencjalnych oraz obniżenia poziomu poczucia bezpieczeństwa (więcej o bezpieczeństwie: Banaszak, 2021). Studenci ci stanęli często przed problemem w jaki sposób zapłacić za akademiki i wyjmowane pokoje lub

mieszkania (studenci z Polski po prostu powrócili do domów swoich rodziców) lub jak zapłacić za inne rachunki lub za co kupić jedzenie. Stanęli oni również przed ważnym problemem, w jaki sposób zapłacić czesne za kolejny rok lub semestr nauki. Skutkowało to nierzadko przerwaniem studiów na jakiś okres lub ich całkowitym porzuceniem.

Dodatkowo, pojawił się problem z przemieszczaniem się i mobilnością, co dla studentów z innych krajów jest szczególnie ważne. Wielu z nich, nie będąc w stanie sprostać wyzwaniom egzystencjalnym, udało się do krajów pochodzenia, a potem z uwagi na zakazy w poruszaniu się i przekraczaniu granic a także zawieszenie lotów pomiędzy krajami, nie była w stanie wrócić aby kontynuować kształcenie.

Kiedy mówimy o wyzwaniach jakie pojawiły się w związku z pandemią Covid19, nie sposób nie wskazać na ograniczenia i problemy z rekrutacją studentów. Przed pandemią, każdego roku do Polski przybywały grupy nowych studentów. Restrykcje spowodowane stanem pandemii spowodowały, iż prowadzenie skutecznej i pełnej rekrutacji stało się mało możliwe.

Część uczelni prowadzi swoją rekrutację w sposób bezpośredni, to jest podczas wyjazdów do krajów pochodzenia kandydatów, spotykając się z nimi oraz ich rodzicami i prezentując informacje o programach studiów oraz warunkach kształcenia w Polsce. Taka forma wydaje się prawidłowa i pożądana z wielu względów. Przed wszystkim, podczas osobistych spotkań przedstawiciele uczelni mogą w sposób pełny i rzetelny zaprezentować programy studiów, opowiedzieć i samej uczelni oraz o różnych aspektach studiowania w Polsce. Ponadto, możliwa jest właściwa ewaluacja konkretnego kandydata i wybór takich, którzy będą spełniać wymagania uczelni. Brak możliwości podróżowania do krajów pochodzenia studentów stał się więc dla części uczelni znacznym problemem.

Równocześnie, wskazać należy, iż wielu studentów – obcokrajowców pochodzi z krajów, których obywateli muszą otrzymać wizę, aby wjechać do Polski. Oznacza to, iż taki kandydat nie tylko musi przejść pozytywnie proces rekrutacji na polskiej uczelni ale również, a może przede wszystkim otrzymać pozytywną decyzję polskich władz konsularnych o przyznaniu wizy studenckiej. Restrykcje covidowe oraz ograniczenia funkcjonowania wielu instytucji dotknęły również działania polskich placówek dyplomatycznych w wielu

krajach świata. Owe ograniczenie polegało bardzo często na tym, iż ambasady i konsulaty zaprzestały przyjmowania wniosków wizowych i wydawania wiz. Oznaczało to, iż studenci przyjęci na uczelnie nie mogli otrzymać wiz i nie byli w stanie przybyć do Polski aby podjąć studia.

Prawdą jest, iż w przypadku kształcenia zdalnego, nie ma konieczności przyjazdu do Polski aby podjąć studia. Ale prawdą jest również, iż wielu studentów nie pojmuje studiów poza granicami swojego kraju tylko jako zdobywanie wiedzy, umiejętności czy kompetencji, ale również jako zdobycie międzynarodowego doświadczenia oraz bycie częścią międzykulturowej wymiany. Dla nich studiowanie on-line z własnego domu na uczelni w innym kraju nie ma większego sensu. Ponadto, nauczanie zdalne w przypadku studiów stacjonarnych w naszym kraju to stan przejściowy wymuszony pandemią. Dlatego, po ustąpieniu pandemii, konieczne będzie pojawienie się studenta w Polsce. I tu pojawia się kolejny problem. Część uczelni przyjęło studentów z zagranicy, szczególnie z Afryki – np. Nigeria, Etiopia czy Rwanda (Fundacja Edukacyjna Perspektywy, 2021, s. 60) na pierwszy rok studiów, dając im możliwość rozpoczęcia studiów zdalnych bez konieczności przyjazdu oraz udzielając mglistych obietnic, iż po ustabilizowaniu się sytuacji z Covid19, będą mogli do Polski przyjechać. Studenci, ci wnieśli opłaty za pierwszy rok studiów i po ustaniu stanu pandemii podjęli starania o możliwość wyjazdu do Polski, w celu kontynuacji studiów. Wielu z nich niestety, nie otrzymała wize i została pozbawiona możliwości studiowania, ponoszą koszty studiów związanych z opłatami rekrutacyjnymi oraz opłatami za pierwszy rok studiów. Część uczelni nie zdecydowała się na taki krok, będąc przekonanym, iż nie jest to właściwe działanie, gdyż nie ma gwarancji, iż możliwe będzie otrzymanie wize kontynuacja studiów przez te osoby. W ten sposób pozbawiły się możliwości rekrutowania nowych studentów, ale z drugiej strony ograniczyły sytuacje, w których studenci poczuli by się wykorzystani lub nawet oszukani. Wywiady on-line przeprowadzone z takimi studentami wskazują, iż są oni rozgoryczeni i utracili zaufanie do polskich instytucji szkolnictwa wyższego. Sytuacje, gdzie studenci zostali przyjęci na pierwszy rok studiów, dokonali odpowiednich opłat a potem nie mogli wyjechać do krajów, w których ulokowane były uczelnie miały miejsce nie tylko w Polsce, ale też w innych krajach przyjmujących studentów, w tym: USA czy Kanada.

Podsumowując wskazać należy, iż w związku z pandemią uczelnie doświadczyły wielu wyzwań i problemów, w tym tych związanych z kształceniem obcokrajowców. Wyzwania dotyczyły takich obszarów jak pozyskiwanie nowych studentów, kwestie związane z kontynuacją studiów oraz olbrzymią masę problemów egzystencjalnych studentów – obcokrajowców, które miały pośredni lub bezpośredni wpływ na proces ich kształcenia.

WYZWANIA CZASU POST-PANDEMICZNEGO

Obecnie, wydaje się, że bezpośrednie zagrożenie związane z występowaniem wirusa covid19 minęło. Mamy wprawdzie w Polsce ciągle obowiązujący stan zagrożenia epidemicznego, wprowadzony decyzją ministra zdrowia (Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 12 maja 2022 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego, Dz. U. 2022, poz. 1028), ale większość instytucji, w tym uczelnie starają się wrócić do normalności. Trzeba jednak pamiętać, że owa post-pandemiczna normalność wcale nie oznacza powrotu w 100% do sytuacji sprzed 2020 roku. Jak to zostało wskazane w wcześniejszej części, czasowe ograniczenie funkcjonowania uczelni zostało uchylone rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 sierpnia 2021 roku i weszło w życie od 15 sierpnia 2021 roku (Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 sierpnia 2021 r. uchylające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz. U. 2021, poz. 1464).

Postpandemiczna rzeczywistość to nie to samo, co sytuacja, jaką mieliśmy przed 2020 rokiem czyli przed wybuchem pandemii. Dlatego przed system kształcenia, w tym kształcenia obcokrajowców na studiach wyższych pojawiły się kolejne wyzwania. Dotyczą one równych obszarów, w tym problemów egzystencjalnych studentów, problemów leżących po stronie mentalności studentów oraz ciągłych problemów w rekrutacji. Ponadto, postpandemiczna rzeczywistość to również rzeczywistość toczącej się za naszą wschodnią granicą wojny, jaką wywołała Federacja Rosyjska dokonując bestialskiej inwazji na wolny i suwerenny kraj, jakim jest Ukraina.

Pandemia wywołała nie tylko kryzys humanitarny ale także kryzys ekonomiczny. Skutkuje on faktem, iż wielu studentów, w tym studentów zagranicznych doświadcza problemów finansowych, które ograniczają ich możliwości studiowania. I nie chodzi tu tylko o fakt, iż trudniej im znaleźć pracę w Polsce lub, że ceny za wynajem mieszkań, opłaty eksploatacyjne lub jedzenie wzrosły. Problem jest w tym, iż co do zasady, studenci ci otrzymywali większe lub mniejsze wsparcie z domów rodzinnych. Pandemia miała ogromny wpływ na gospodarkę światową i był to wpływ negatywny. Kraje rozwijające się z Afryki lub Azji doświadczyły tego bardzo mocno (por.: Jędrzejowska, Wróbel, 2021). W związku z powyższym, studenci w swoich wypowiedziach wskazywali, iż ich domy rodzinne, które do tej pory były dla nich wsparciem materialnym przeżywają swoje problemy egzystencjalne i dlatego, nie są w stanie w wystarczający sposób im pomóc finansowo.

Poza tym, dużej zmianie uległa mentalność studentów spowodowana faktem, iż przez dłuższy czas mogli oni studiować w systemie zdalnym. Dzisiaj, kiedy praktycznie nie ma już konieczności studiowania zdalnego, wielu z nich nie chce powrotu do sal wykładowych. W ankiecie i wywiadach, pojawia się przekonanie, iż studia powinny być kontynuowane w formie zdalnej. Nie znają oni do końca regulacji polskiego systemu prawnego dotyczących studiów stacjonarnych i w oparciu o swoje doświadczenie z ostatnich 2 lat, są mocno przekonani, iż wiele zajęć można realizować zdanie i nie widzą potrzeby powrotu do kształcenia w pełni stacjonarnej. Dodatkowo, wielu z nich mając możliwość kształcenia zdalnego podjęło zatrudnienie na pełen etat (również z formie zdalnej) i dzięki takiej formie studiów byli w stanie łączyć pracę z kształceniem. Konieczność powrotu na sale wykładowe, będzie dla nich równoznaczne z utratą zatrudnienia, co w sytuacji problemów materialnych w domach rodzinnych może ich pozbawić możliwości zdobycia środków na utrzymanie.

Dodatkowo, widoczne są nadal problemy z rekrutacją. Wprawdzie możliwe jest podróżowanie przedstawicieli uczelni do krajów pochodzenia studentów a polskie placówki dyplomatyczne pracują normalnie, choć w reżimie sanitarnym, ale pojawia się tutaj wiele problemów. Przede wszystkim, wśród niektórych kandydatów egzystuje stan niepewności, związany z faktem, iż podczas pandemii nie wszystkie polskie uczelnie potrafiły we właściwy sposób zadbać o swoich studentów zagranicznych. Były problemy z zakwaterowaniem

a proces uzyskiwania pozwolenia na pobyt czasowy (po zakończeniu ważności wizy) bardzo się wydłużył. Dodatkowo, ciągle pokutuje fakt, iż nie wszystkie uczelnie, zdaniem studentów zagranicznych, zachowały się fair wobec tych, którzy zostali przyjęci, ponieśli koszty, rozpoczęli studia w systemie on-line ze swoich domów, a potem nie mogli z różnych przyczyn przyjechać do Polski. Dodatkowo, trzeba wskazać, iż proces wizowy nie jest łatwy i w wymaganiach jest wiele takich, które są trudne do realizacji dla zagranicznych studentów. Wskazać trzeba też na fakt, iż w wielu polskich placówkach dyplomatycznych, okres oczekiwania na spotkanie, w czasie które możliwe będzie złożenie wniosku wizowego jest bardzo długi. Sytuacji nie poprawiają lokalni agenci czy tzw. konsultanci edukacyjni, którzy wykorzystując niewiedzę kandydatów oraz brak możliwości samodzielnej aplikacji na studia, dopuszczają się wielu nieprawidłowości a nawet oszustw. Wszystko to powoduje, iż rekrutacja nowych studentów to pewnego rodzaju problem.

Pisząc o wyzwaniach w kształceniu studentów zagranicznych w erze postpandemicznej wskazać również należy na fakt, iż 24 lutego 2022 roku Federacja Rosyjska rozpoczęła wojnę na pełną skalę przeciwko Ukrainie. Trwający od 2014 roku konflikt zbrojny przerodził się w zakrojoną na szeroką skalę agresję na suwerenne i niepodległe państwo – Ukrainę. Wybuch wojny spowodował pojawienie się olbrzymiej masy uchodźców, w tym osób. Duża ich część przybyła do Polski. Wśród nich były również osoby studiujące w ukraińskich podmiotach szkolnictwa wyższego i to zarówno posiadających paszport ukraiński jak i pochodzący z krajów Azji i Afryki. Przed wybuchem wojny, w roku 2020, na Ukrainie studiowało około 80 000 obcokrajowców. Na początku marca, polskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych podało dane o uchodźcach przekraczających granicę, gdzie co piąta osoba nie była Ukraińcem. Z tych danych wynika, iż do Polski przybyło 408 000 Ukraińców, 5300 obywateli Polski oraz 3000 obywateli Indii, 2300 obywateli Nigerii, 1400 obywateli Algierii, 1300 obywateli Maroko, 1300 obywateli Pakistanu (dane za: Kałach, 2022) oraz rzesza osób z innych krajów takich jak między innymi: Zambia, Zimbabwe, Nepal, Demokratyczna Republika Konga, Republika Konga, Kamerun, Burgundia, Rwanda, Wybrzeże Kości Słoniowej, Etiopia czy Ghana (nazwy krajów na podstawie kontaktu ze studentami – uchodźcami z tych krajów).

Część z tych osób pochodzących z Azji lub Afryki, została przy pomocy władz swoich krajów ewakuowana bezpiecznie do krajów pochodzenia. Część natomiast, zarówno pochodzenia ukraińskiego jak i obcego, nosiła lub nosi się z zamiarem pozostania w Polsce, w celu kontynuacji procesu zdobywania wykształcenia. Przyjęcie ich do polskiego systemu kształcenia realizowanego na wyższych uczelniach to kolejne wyzwanie leżące przed uczelniami, w dobie postpandemicznej. Problem, z racji ilości, dotyczy przede wszystkim obywateli Ukrainy, ale również pewnej ilości osób pochodzących z innych krajów, którzy zmuszeni do przerwania studiów i ucieczki przed zagrożeniem wojną, podjęli decyzję o kontynuacji kształcenia w naszym kraju. Przepisy państwowe dotyczące uchodźców, dość dobrze zadbały o studentów pochodzenia ukraińskiego. Natomiast, obcokrajowcy z innych krajów, którzy też uciekali przed wojną nie do końca zostali. Najczęściej pojawiającymi się problemami, jaki doświadczali studenci było brak oryginalnych dokumentów edukacyjnych z poprzednich etapów (w Ukrainie większość uczelni przechowuje oryginalne dokumenty z wcześniejszych etapów do momentu ukończenia studiów), problemy natury materialnej (kształcenie w Polsce jest droższe niż to w Ukrainie), problemy związane z legalizacją pobytu w Polsce, problemy związane z kontynuacją studiów a nie rozpoczynaniem ich od nowa (szczególnie dotyczy studiów medycznych, które z uwagi na cenę były bardzo popularne wśród obcokrajowców studiujących w Ukrainie) czy problemy z adaptacją do nowego środowiska i nowych wymaganiach stawianych przez polski system kształcenia wyższego i polskie uczelnie.

Podsumowując stwierdzić należy, iż odwołanie formalne stanu epidemii oraz opanowanie rozprzestrzeniania się wirusa nie spowodowało, iż obecna sytuacja postpandemiczna to dokładnie to samo, co sytuacją z jaką mieliśmy do czynienia przed pandemią. Wiele wyzwań wywołanych pandemią pozostaje, a obecnie pojawią się nowe, z którymi system kształcenia, w tym kształcenia obcokrajowców w Polsce musi sobie radzić.

ZAKOŃCZENIE – WNIOSKI

Jasnym jest, że pandemia wymusiła zmiany w funkcjonowaniu wielu instytucji, w tym także zmiany w działaniu polskich uczelni wyższych, również tych kształcących studentów pochodzących z zagranicy.

Ze względu na pandemię i ograniczenia w działaniu Uczelni w bardzo krótkim czasie zmuszono uczelnie do przeniesienia procesu dydaktycznego ze świata rzeczywistego do świata wirtualnego. Niestety, nie wszyscy członkowie społeczności akademickiej byli na to przygotowani i nie wszyscy byli skłonni do takiej transformacji. W związku z powyższym, pojawiły się problemy i wyzwania i to zarówno w sferze związanej z kompetencjami cyfrowymi i dostępnością do odpowiednich narzędzi, jak również w sferze mentalnościowej, gdyż wielu miało trudności z przejściem do świata wirtualnego.

Dużym problemem stała się kwestia poczucia bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwa zdrowotnego oraz ekonomicznego. Jeśli chodzi o bezpieczeństwo zdrowotne, to studenci nie mieli pewności, co się z nimi stanie jeśli np. zachorują na covid. Wprawdzie polskie służby medyczne udzielając pomocy nie rozróżniały, czy ktoś jest Polakiem czy obcokrajowcem, ale wątpliwości w głowach studentów były. Obawiali się oni, iż jako nie obywatele będą traktowani gorzej lub np. z racji barier językowych, nie będą w stanie komunikować się z osobami udzielającymi im pomocy. Problemy były też w obszarze bezpieczeństwa ekonomicznego, gdyż wielu studentów utraciło pracę i możliwości dodatkowego dochodu a z domów rodzinnym dostawali informacje o pogorszeniu się sytuacji materialnej i braku możliwości udzielenia wsparcia przez rodziców.

Kiedy uczelnie rozpoczęły nauczanie zdalne, to pojawiły się również problemy z realnym uczestnictwem i motywacją. Zalogowanie się do systemu nie oznaczało, iż student bierze czynny udział w zajęciach. Podczas zajęć pojawiły się problemy z realnym uczestnictwem.

Wśród studentów zagranicznych zdarzały się problemy porzucenia nauki (brak możliwości finansowych, powroty do kraju pochodzenia, brak możliwości uzyskania pozwolenia na pobyt).

Dużym wyzwaniem dla uczelni w kształceniu obcokrajowców były też ograniczenia w procesie rekrutacji związane między innymi z funkcjonowaniem

polskich placówek dyplomatycznych (wizy). Spowodowało to trudności w naborze nowych studentów.

Kolejnym ważnym aspektem związanym z przejściem z nauczania stacjonarnego w salach wykładowych na terenie uczelni do nauczania zdalnego była kwestia budowania międzynarodowej społeczności akademickiej.

Ważnym jest aby jednak wskazać, iż mimo wielu wyzwań i problemów, nauczanie on-line dało możliwość kontynuacji procesu kształcenia, a w niektórych przypadkach dokończenia studiów i uzyskania dyplomu. Dzięki temu wielu studentów mogło osiągnąć swoje cele i nie straciło czasu oraz środków.

Istotnym jest też wskazanie, iż ustąpienie pandemii nie rozwiązało wszystkich problemów. System kształcenia realizowany w czasie po pandemii różni się od tego, sprzed 2020 roku. Dodatkowo, konflikt zbrojny w Ukrainie generuje nowe wyzwania przed system kształcenia obcokrajowców.

Internalizacja procesu kształcenia to bardzo ważna kwestia. Umiejętność międzynarodowe jest konieczne i niesie ze sobą wiele pozytywnych. Dlatego właściwe prowadzenie procesu kształcenia obcokrajowców w naszym kraju jest ważnym tematem. Obcokrajowcy oczekują wysokiej jakości nauczania a z drugiej strony muszą mieć warunki, aby to kształcenie było skuteczne. Dlatego przed polski uczelniami jest wiele wyzwań, z którymi musiały sobie radzić w czasie pandemii ale również muszą sobie poradzić w erze postpandemicznej.

REFERENCES

- Banaszak, A. (2021). Social security of foreigners in Poland – the level of satisfaction of human needs among immigrants living in Poland. *Journal of Modern Science*, 2/47. Józefów: Wydawnictwo WSGE.
- Fundacja Edukacyjna Perspektywy. (2021). Study in Poland – studenci zagraniczni w Polsce 2021. Dostęp on-line: <http://www.studyinpoland.pl/konferencja2022/pdfy/rapport-studenci-zagraniczni-2021.pdf> (29.11.2022).
- Jędrzejowska, K., Wróbel, A. (2021). Wielki lockdown i deglobalizacja: Wpływ pandemii COVID-19 na gospodarkę światową. *Rocznik Strategiczny 2020/21*, tom 26. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Kalach, M. (2022). Skąd tyłu cudzoziemców wśród uchodźców z Ukrainy? To studenci. Portal onet.pl. Dostęp on-line: <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/na-ukrainskich-uczelniach-studiowalo-tylu-cudzoziemcow-co-w-polsce/merk40t> (29.11.2022).

- Ogonowska-Rejer, A. (2022). Zagraniczni studenci na Polskich uczelniach. Skąd są, co i gdzie studiują. Rzeczypospolita – Regiony. Dostęp on-line: <https://regiony.rp.pl/ludzie/art35915731-zagraniczni-studenci-na-polskich-uczelniach-skad-sa-co-i-gdzie-studuja> (29.11.2022).
- Pedersen, O. (2000): *The First Universities. Studium generale and the origins of university education in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 sierpnia 2021 r. uchylające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz. U. 2021, poz. 1464.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 25 lutego 2021 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz. U. 2021, poz. 363.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 16 października 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz. U. 2020, 1835.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 maja 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz. U. 2020, poz. 911.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 23 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz. U. 2020, poz. 511.
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 12 maja 2022 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego, Dz. U. 2022, poz. 1028.
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego, Dz. U. 2020, poz. 433.
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii, Dz. U. 2020, poz. 491.
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. 2018, poz. 1668.